ԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՑԵՔ!

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՎՐԱՑԱԿԱՆ
ԸՆՏԱԿԱՐԳ
VIII ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

(ՇԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

ՎՐ. Կ (Բ) ԿԿ ԿՈՒՍՇՐԱՏ 1937 ԹԲԻԼԻՍԻ

ՊՐԱԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՑԵՔ!

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՎՐԱՑԱԿԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ
8-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ (ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ) ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Խորհուրդների Համավրացական Արտակարգ 8-րդ Համագումարը վորոշում է.

Հաստատել Վրաստանի Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության Սահմանադրության (հիմնական որենքի) նախագիծը Համագումարի Խմբագրական Հանձնաժողովի ներկայացրած խմբագրությամբ։

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Թբիլիսի
13 փետրվարի 1937 թ.

А 8410

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՎՐԱՑԱԿԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ
8-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Խորհուրդների Համավրացական Արտակարգ 8-րդ Համագումարը վորոշում է.

Հանձնարարել Համավրացական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեին Վրացական ԽՍՀ նոր Սահմանադրության հիման վրա մշակել և հաստատել Կանոնադրություն ընտրությունների վերաբերյալ, ինչպես և սահմանել Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության Գերագույն Խորհրդի ընտրությունների ժամկետները։

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Թբիլիսի
18 փետրվարի 1937 թ.

ՀԱՅ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Գլուխ I.

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

ՀՈԴՎԱԾ 1. Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը բանվորների ու գյուղացիների սոցիալիստական պետություն է:

ՀՈԴՎԱԾ 2. Վրացական ԽՍՀ քաղաքական հիմքն են կազմում աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդները, վորոնք աճել ու ամրապնդվել են կալվածատերերի ու կապիտալիստների իշխանությունը տապալելու և պրոլետարիատի դիկտատուրան նվաճելու հետևանքով:

ՀՈԴՎԱԾ 3. Ամբողջ իշխանությունը Վրացական ԽՍՀ-ում պատկանում է քաղաքի ու գյուղի աշխատավորներին՝ հան-

ձին աշխատավորների պատղամավորների խորհուրդների։

ՀՈԴՎԱԾ 4. Վրացական ԽՍՀ տնտեսական հիմքն են կազմում տնտեսության սոցիալիստական սիստեմը և արտադրության գործիքների ու միջոցների սոցիալիստական սեփականությունը, որոնք հաստատվել են տնտեսության կապիտալիստական սիստեմի լիկվիդացիայի, արտադրության գործիքների ու միջոցների մասնավոր սեփականության վերացման և մարդու կողմից մարդու շահագործումը վոչնչացնելու հետևանքով։

ՀՈԴՎԱԾ 5. Սոցիալիստական սեփականությունը Վրացական ԽՍՀ-ում ունի կամ պետական սեփականության ձև (համաժողովրդական ունեցվածք), կամ կոոպերատիվ-կոլտնտեսային սեփականության ձև (առանձին կոլտնտեսությունների սեփականություն, կոոպերատիվ միավորումների սեփականություն)։

ՀՈԴՎԱԾ 6. Հողը, նրա ընդերքը, ջրերը, անտառները, գործարանները, ֆաբրիկաները, հանքահորերը, հանքերը, յերկաթուղային, ջրային ու ոդային տրանսպոր-

աը, բանկերը, կապի միջոցները, պետութեան կազմակերպած խոշոր գյուղատնտեսական ձեռնարկութիւնները (խորհտնտեսութիւնները, մեքենա-տրակտորային կայանները և այլն), ինչպես նաև կոմունալ ձեռնարկութիւնները և հիմնական բնակարանային ֆոնդը քաղաքներում ու արդյունաբերական կետերում, հանդիսանում են պետական սեփականութիւն, այսինքն՝ համաժողովրդական ունեցվածք։

ՀՈԴՎԱԾ 7. Կոլտնտեսութիւններում ու կոոպերատիվ կազմակերպութիւններում հասարակական ձեռնարկութիւններն իրենց կենդանի ու մեռյալ ինվենտարով, կոլտնտեսութիւնների և կոոպերատիվ կազմակերպութիւնների կողմից արտադրվող արտադրանքը, նմանապես և նրանց հասարակական շենքերը, կազմում են կոլտնտեսութիւնների ու կոոպերատիվ կազմակերպութիւնների հասարակական, սոցիալիստական սեփականութիւն։

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի տնտեսութիւն, բացի հասարակական կոլտնտեսային տնտեսութիւնից ստացած հիմնական յեկամտից, անձնական ոչտա-

գործման համար ունի փոչ-մեծ տնամերձ հողամաս և, որպես անձնական սեփականություն՝ ժամանակ տնտեսություն տնամերձ հողամասում, բնակելի տուն, մթերատու անասուններ, թռչուններ և գյուղատնտեսական մանր ինվենտար՝ գյուղատնտեսական արտելի կանոնադրության համաձայն։

ՀՈԴՎԱԾ 8. Կոլտնտեսությունների դրաղեցրած հողն ամրացվում է նրանց՝ անվճար և անժամկետ ոգտագործման համար, այսինքն՝ առհավետ։

ՀՈԴՎԱԾ 9. Տնտեսության սոցիալիստական սիստեմի հետ միասին, որը հանդիսանում է տնտեսության տիրապետող ձևը Վրացական ԽՍՀ-ում, որենքով թույլատրվում է մենատնտես գյուղացիների ու անայնագործների մանր մասնավոր տնտեսություն, որը հիմնված է անձնական աշխատանքի վրա և բացառում է ուրիշի աշխատանքի շահագործումը։

ՀՈԴՎԱԾ 10. Քաղաքացիների անձնական սեփականության իրավունքն իրենց աշխատանքային եկամուտների ու խնայողությունների նկատմամբ, բնակելի տան

և ժամանակակից տնտեսության նկատմամբ, տնտեսության և գործունեության առարկաների նկատմամբ, անձնական սպառման ու հարմարության առարկաների նկատմամբ, նմանապես քաղաքացիների անձնական սեփականություն ժառանգելու իրավունքը—պահպանվում է օրենքով։

ՀՈԴՎԱԾ 11. Վրացական ԽՍՀ տնտեսական կյանքը վարվում է ուղղություն է ստանում պետական ժողովրդատնտեսական պլանով հոգուտ հասարակական հարստության ավելացման, Վրացական ԽՍՀ աշխատավորների նյութական ու կուլտուրական մակարդակի անշեղ բարձրացման, ԽՍՀՄ անկախության ամրացման և նրա հզորության ու պաշտպանունակության ուժեղացման։

ՀՈԴՎԱԾ 12. Վրացական ԽՍՀ-ում աշխատանքը հանդիսանում է աշխատանքի ընդունակ յուրաքանչյուր քաղաքացու պարտականությունը յուր պատվի գործը՝ «ով չի աշխատում, նա չի ուտում» սկզբունքի համաձայն։

Վրացական ԽՍՀ-ում իրականացվում է

սոցիալիզմի «յուրաքանչյուրից՝ ըստ իր ընդունակության, յուրաքանչյուրին՝ ըստ իր աշխատանքի» սկզբունքը։

Գլուխ II.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

ՀՈԴՎԱԾ 13. Տնտեսական և քաղաքական զծով, նմանապես և պաշտպանության զծով վերադարձ ողնությունն իրագործելու նպատակով Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը կամավոր կերպով միացել է իրավահավասար Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների՝ Ռուսաստանի ԽՖՍՀ, Ուկրաինական ԽՍՀ, Բելոռուսական ԽՍՀ, Ադրբեջանյան ԽՍՀ, Հայկական ԽՍՀ, Թուրքմենական ԽՍՀ, Ուզբեկական ԽՍՀ, Տաջիկական ԽՍՀ, Ղազախական ԽՍՀ, Կիրգիզական ԽՍՀ հետ Միութենական պետության — Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության մեջ։

Ցեղնելով դրանից, Վրացական ԽՍՀ ապահովում է ԽՍՀ Միությանը՝ հանձինս

իշխանության նրա բարձրագույն մարմիններին և պետական կառավարման մարմիններին այն իրավունքները, որոնք վերջված են ԽՍՀ Միության Սահմանադրության 14-րդ հոդվածով։

ԽՍՀ Միության Սահմանադրության 14-րդ հոդվածի սահմաններից դուրս, Վրացական ԽՍՀ իրականացնում է պետական իշխանությունն ինքնուրույն կերպով, լիովին պահպանելով իր սուվերեն իրավունքները։

ՀՈԴՎԱԾ 14. Վրացական ԽՍՀ՝ հանձինս իշխանության իր բարձրագույն մարմինների և պետական կառավարման մարմինների՝

ա) ընդունում է Վրացական ԽՍՀ Սահմանադրությունը, մտցնում է նրա մեջ փոփոխություններ ու լրացումներ, իրականացնում է նրա կատարման վերահսկողությունը։

բ) հաստատում է Արխազական և Աջարական Խորհրդային Սոցիալիստական Ինքնավար Հանրապետությունների Սահմանադրությունները։

գ) վերջում է Արխազական և Աջարական

ԽՍԻՀ և Հարավ-Օսեթիայի Ինքնավար մարզի սահմանները.

դ) ԽՍՀ Միության Գերագույն Խորհրդի հաստատմանն է ներկայացնում նոր ինքնավար հանրապետությունների և ինքնավար մարզերի ստեղծումը Վրացական ԽՍՀ կազմում.

յե) սահմանում է Վրացական ԽՍՀ սահմանները և շրջանային բաժանումը.

զ) հրատարակում է Վրացական ԽՍՀ որոշումները, որոշումների ժողովածուները և գերագույն կառավարման ակտերը.

է) պահպանում է պետական կարգն ու քաղաքացիների իրավունքները.

ը) հաստատում է Վրացական ԽՍՀ ժողովրդա-տնտեսական պլանը.

թ) հաստատում է Վրացական ԽՍՀ պետական բյուջեն.

ժ) ղեկավարում է Աբխազական և Աջարական ԽՍԻՀ, Հարավ-Օսեթիայի Ինքնավար մարզի բյուջեների և շրջանների ու քաղաքների տեղական բյուջեների իրականացումը.

ի) ԽՍՀ Միության օրենսդրությանը համապատասխան, սահմանում է պետական

ու տեղական հարկերը, դանձումներն ու վոչ հարկային յեկամուտները.

լ) վարում է բանկերի, արդյունաբերական ու գյուղատնտեսական հիմնարկությունների ու ձեռնարկությունների, հանրապետությանը յենթակա առևտրական ձեռնարկությունների կառավարման գործը, ինչպես նաև դեկավարում է տեղական արդյունաբերությունը.

խ) իրականացնում է Միությանը յենթակա ձեռնարկությունների ու հիմնարկությունների դրության ու կառավարման վերահսկողությունը.

ծ) սահմանում է հողից, նրա ընդերքից, անտառներից ու ջրերից օգտվելու կարգը.

կ) վարում է քաղաքների և այլ բնակելի տեղերի բարեկարգության գործը, բնակարանային շինարարությունը և բնակարանային ու կոմունալ տնտեսության կառավարումը.

հ) դեկավարում է ճանապարհային շինարարությունը, տեղական տրանսպորտն ու կապը.

ձ) վարում է աշխատանքային որենսդրության գործը.

ղ) ղեկավարում է առողջապահության գործը.

ճ) վարում է սոցիալական ապահովության գործը.

մ) ղեկավարում է ապահովագրական ու ինապոգական գործը.

յ) ղեկավարում է տարրական, միջնակարգ և բարձրագույն կրթության գործը.

ն) ղեկավարում է Վրացական ԽՍՀ կուլտուր-կրթական և գիտական կազմակերպությունները ու հիմնարկությունները և կառավարում է համահանրապետական նշանակություն ունեցող կուլտուր-կրթական ու գիտական կազմակերպությունները ու հիմնարկությունները.

շ) ղեկավարում է քաղաքացիների մեջ ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի լայն արմատավորման գործը.

ո) կազմակերպում է դատական մարմիններ.

չ) ընձեռում է Վրացական ԽՍՀ քաղաքացիության իրավունքներ.

պ) իրականացնում է Վրացական ԽՍՀ դատական մարմինների կողմից դատա-

պարտված քաղաքացիների ամնիստիայի ու ներման իրավունքը։

ՀՈԴՎԱԾ 15. Վրացական ԽՍՀ իրեն և վերապահում Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունից ազատորեն դուրս գալու իրավունքը։

ՀՈԴՎԱԾ 16. Վրացական ԽՍՀ տերրիտորիան չի կարող փոփոխության ենթարկվել առանց իր համաձայնության։

ՀՈԴՎԱԾ 17. ԽՍՀ Միության որենքները պահում են իրենց ուժը Վրացական ԽՍՀ տերրիտորիայում։

ՀՈԴՎԱԾ 18. Վրացական ԽՍՀ քաղաքացիները հանդիսանում են ԽՍՀ Միության քաղաքացիներ։

Մյուս բոլոր միութենական հանրապետությունների քաղաքացիները Վրացական ԽՍՀ տերրիտորիայում ոգտվում են Վրացական ԽՍՀ քաղաքացիների հետ միատեսակ իրավունքներից։

ՀՈԴՎԱԾ 19. Վրացական ԽՍՀ բաղկացած է Աբխազական Ինքնավար Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունից, Աջարական Ինքնավար Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունից, Հա-

ՀՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

բալ-Ոսեթիայի Ինքնավար մարզից, Աբաշայի, Աղբուլաղի, Աղիգենի, Ամբրոլաուրիի, Ասպինձայի, Ախալքալաքիի, Ախալցիխեյի, Բաղդաղիի, Բաչկիչեթի, Բոգդանովկայի, Բորժոմիի, Բորչալուի, Վանիի, Գեգեճկորիի, Գորիի, Գուրջաանիի, Ջուղելու, Դուշեթիի, Ջեմո-Սվանեթիայի, Ջուլդիդիի, Կազբեկիի, Ղարայազիի, Կասպիի, Ղվարելիի, Քվեմո-Սվանեթիայի, Քութայիսիի, Լագոդեխիի, Լանչխութիի, Լյուքսեմբուրգի, Մախարաձեյի, Ոնիի, Որջոնիկիձեյի, Սաղարեջոյի, Սամտրեդիայի, Սիղնախիի, Թելավիի, Թիոնեթիի, Թբիլիսիի, Տղվիբուլիի, Խաչուրիի, Խոբիի, Ցագերիի, Ծալենջիխիի, Ծալկայի, Ծուլուկիձեյի, Ցխակայայի, Ճիաթուրայի, Զոխատաուրիի, Զխարիի, Զխորոծկուի շրջաններից և շրջանների կազմի մեջ չմտնող Թբիլիսի և Փոթի քաղաքներից։

ՀՈԴՎԱԾ 20. Աբխազական Ինքնավար Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը բաղկացած է Գագրիի, Գալիի, Գուդաուտիի, Սուխումիի, Ոչեմչիրիի շրջաններից և շրջանների կազմի մեջ չմտնող Սուխումի քաղաքից։

ՀՈԴՎԱԾ 21. Աջարական Ինքնավար Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը բաղկացած է Բաթումիի, Քեղիի, Քորուլեթիի, Խուլոյի շրջաններից և շրջանների կազմի մեջ չմտնող Բաթումի քաղաքից։

ՀՈԴՎԱԾ 22. Հարավ-Օսեթիայի Ինքնավար մարզը բաղկացած է Ջավայի, Ջնաուրիի, Լենինգորիի, Ստալինիրի շրջաններից և շրջանների կազմի մեջ չմտնող Ստալինիր քաղաքից։

ՀՈԴՎԱԾ 23. Վրացական ԽՍՀ որենքները նույնանման ուժ ունեն Վրացական ԽՍՀ վողջ տերրիտորիայում։

Աբխազական ու Աջարական ԽՍԻՀ և Վրացական ԽՍՀ որենքների մեջ տարաձայնության դեպքում գործում է Վրացական ԽՍՀ որենքը։

ՀՈԴՎԱԾ 24. Աբխազական և Աջարական ԽՍԻՀ ունեն իրենց Սահմանադրությունները, վորոնք հաշվի յեն առնում այդ հանրապետությունների առանձնահատկությունները և կառուցված են Վրացական ԽՍՀ Սահմանադրության ու ԽՍՀ Միու-

թյան Սահմանադրությանը լիովին համապատասխան։

Հարավ – Ոսեթիայի ինքնավար մարզն ունի «Կանոնադրություն Ինքնավար մարզի մասին», որը հաստատում է Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը։

Գլուխ III.

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 25. Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության պետական իշխանության բարձրագույն մարմինը հանդիսանում է Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը։

ՀՈԴՎԱԾ 26. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը իրականացնում է Վրացական ԽՍՀ Սահմանադրության 13 և 14 հոդվածների համաձայն Վրացական ԽՍՀ վերապահված բոլոր իրավունքները, որոշումով նրանք, ներկա Սահմանադրության

ուժով, չեն մտնում Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդին հաշվետու Վրացական ԽՍՀ մարմինների՝ Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության, Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի և Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարիատների իրավունքների մեջ։

ՀՈԴՎԱԾ 27. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը հանդիսանում է Վրացական ԽՍՀ միակ օրենսդրական մարմինը։

ՀՈԴՎԱԾ 28. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրվում է հանրապետության քաղաքացիների կողմից ըստ ընտրական okրուգների, 15 հազար բնակչությունից մի պատգամավոր նորմայով։

ՀՈԴՎԱԾ 29. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրվում է չորս տարի ժամանակով։

ՀՈԴՎԱԾ 30. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանները գումարում է Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը տարեկան յերկու անգամ։

Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը արտակարգ նստաշրջան

ջանքեր գումարում է ըստ իր հայեցողության կամ Գերագույն Խորհրդի պատգամավորների վոչ պակաս քան մեկ յերրորդի պահանջով։

ՀՈԴՎԱԾ 31. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է իր նախագահին և նրա յերկու տեղակալին։

Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նախագահը ղեկավարում է Գերագույն Խորհրդի նիստերը և անորինում է նրա ներքին կարգը։

ՀՈԴՎԱԾ 32. Որենքը համարվում է հաստատված, յեթե այն ընդունված է Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի կողմից ձայների հասարակ մեծամասնությամբ։

ՀՈԴՎԱԾ 33. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի ընդունած որենքները հրապարակվում են Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության նախագահի ու քարտուղարի ստորագրություններով։

ՀՈԴՎԱԾ 34. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահություն, բաղկացած՝ Վրացական ԽՍՀ Գե-

բազուն Խորհրդի Նախագահության նախագահից, նրա տեղակալներից՝ ինքնավար հանրապետությունների թվի համաձայն, Նախագահության քարտուղարից և Նախագահության 13 անդամներից։

ՀՈԴՎԱԾ 35. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունն իր գործունեության համար հաշվետու է Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդին։

ՀՈԴՎԱԾ 36. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը՝

ա) հրավիրում է Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանները.

բ) մեկնաբանում է Վրացական ԽՍՀ գործող օրենքները, հրատարակում է հրամանագրեր.

գ) կատարում է համաժողովրդական հարցում (ռեֆերենդում).

դ) բեկանում է Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի, ինքնավար Հանրապետությունների ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդների վորոշումներն ու կարգադրությունները, ինչպես նաև Ինքնավար մարզի աշխատավոր-

ների պատգամավորների Խորհրդի վորոշումներն ու կարգադրությունները՝ որոնքին անհամապատասխան լինելու դեպքում.

յե) Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանների միջև ընկած ժամանակաշրջանում աղատում և պաշտոնից և նշանակում և Վրացական ԽՍՀ առանձին ժողովրդական կոմիսարներ Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի նախագահի առաջադրությամբ, հետագայում ներկայացնելով Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդին ի հաստատություն.

զ) ընձեռում և Վրացական ԽՍՀ քաղաքացիության իրավունք,

է) պարդեվատրում և պատվո դրերով և տալիս և Վրացական ԽՍՀ պատվավոր կոչումներ,

ը) իրականացնում և Վրացական ԽՍՀ դատական մարմինների կողմից դատապարտված քաղաքացիներին ներումն շնորհելու իրավունքը։

ՀՈԴՎԱԾ 37. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրում և մանդատային հանձնաժողով, վորն ստուգում և

Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի պատգամավորների լիազորությունները։

Մանդատային հանձնաժողովի առաջարկությամբ, Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը վորոշում է կամ ընդունել լիազորությունները կամ բեկանել առանձին պատգամավորների ընտրությունները։

ՀՈԴՎԱԾ 38. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը, յերբ անհրաժեշտ համարի, նշանակում է քննիչ և վերաստուգիչ հանձնաժողովներ ամեն մի հարցի առթիվ։

Բոլոր հիմնարկությունները և պաշտոնատար անձերը պարտավոր են կատարել այդ հանձնաժողովների պահանջները և ներկայացնել նրանց անհրաժեշտ նյութեր և փաստաթղթեր։

ՀՈԴՎԱԾ 39. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի պատգամավորը չի կարող դատական պատասխանատվության կանչվել կամ ձերբակալվել՝ առանց Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի համաձայնության, իսկ Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանների միջև ընկած ժամանակաշրջանում՝ առանց Վրացական

ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության համաձայնության։

ՀՈԴՎԱԾ 40. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի լիազորությունները լրանալուց հետո Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը պահում է իր լիազորությունները մինչև Վրացական ԽՍՀ նորընտիր Գերագույն Խորհրդի կողմից Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նոր Նախագահություն կազմելը։

ՀՈԴՎԱԾ 41. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի լիազորությունները լրանալուց հետո Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը նշանակում է նոր ընտրություններ՝ Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի լիազորությունները լրանալու որից վոչ ուշ, քան յերկու ամսվա ժամկետում։

ՀՈԴՎԱԾ 42. Վրացական ԽՍՀ նորընտիր Գերագույն Խորհուրդը հրավիրվում է Վրացական ԽՍՀ նախկին կազմի Գերագույն Խորհրդի Նախագահության կողմից վոչ ուշ, քան ընտրություններից մի ամիս հետո։

ՀՈԴՎԱԾ 43. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը կազմում է Վրացական ԽՍՀ կառավարություն՝ Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդ։

Գլուխ IV.

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 44. Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության պետական իշխանության բարձրագույն դրծադիր և կարգադրիչ մարմինը հանդիսանում է Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը։

ՀՈԴՎԱԾ 45. Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը պատասխանատու է Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի առջև և հաշվետու է նրան, իսկ Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանների միջև ընկած ժամանակաշրջանում – Վրացական ԽՍՀ

գերագույն խորհրդի նախագահության առջև, որին հաշվետու է։

ՀՈԴՎԱԾ 46. Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական կոմիսարների խորհուրդը ԽՍՀ Միության և Վրացական ԽՍՀ գործող որենքների, ԽՍՀ Միության ժողովրդական կոմիսարների խորհրդի վորոշումների ու կարգադրությունների հիման վրա և ի կատարումն նրանց հրատարակում է վորոշումներ ու կարգադրություններ և ստուգում է նրանց կատարումը։

ՀՈԴՎԱԾ 47. Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական կոմիսարների խորհրդի վորոշումներն ու կարգադրությունները պարտադիր են կատարման համար Վրացական ԽՍՀ վողջ տերրիտորիայում։

ՀՈԴՎԱԾ 48. Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական կոմիսարների խորհուրդը՝

ա) միավորում և ուղղություն է տալիս Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական կոմիսարիատների և նրան յենթակա մյուս տնտեսական ու կուլտուրական հիմնարկությունների աշխատանքին, միավորում ու ստուգում է ընդհանուր – միութենական

ժողովրդական Կոմիսարիատների լիազորների աշխատանքը,

բ) միջոցներ է ձեռք առնում իրականացնելու ժողովրդա-տնտեսական պլանը, պետական և տեղական բյուջեն,

գ) միջոցներ է ձեռք առնում ապահովելու հասարակական կարգը, պաշտպանելու պետության շահերը և պահպանելու քաղաքացիների իրավունքները,

դ) ուղղություն է տալիս և ստուգում է ինքնավար հանրապետությունների ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդների և Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի գործադիր կոմիտեյի աշխատանքը, ղեկավարում յեվ ստուգում է շրջանային ու քաղաքային աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների գործադիր կոմիտեների աշխատանքը,

յե) անհրաժեշտության դեպքում Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդին կից կազմվում են հատուկ կոմիտեներ ու Գլխավոր Վարչություններ՝ տնտեսական ու կուլտուրական շինարարության գործերի գծով։

ՀՈԴՎԱԾ 49. Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդն իրավունք ունի բեկանել Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի գործադիր կոմիտեյի վորոշումներն ու կարգադրությունները, ինչպես նաև կասեցնել Ինքնավար հանրապետությունների Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդների վորոշումներն ու կարգադրությունները, Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի վորոշումներն ու կարգադրությունները։

Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդն իրավունք ունի բեկանել Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների հրամաններն ու հրահանգները։

ՀՈԴՎԱԾ 50. Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը կազմվում է Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի կողմից հետևյալ կազմով՝

Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի նախագահ,

Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմի-

սարների Խորհրդի նախագահի տեղակալներ,

Վրացական ԽՍՀ Պետական պլանային հանձնաժողովի նախագահ,

Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական կոմիսարներ՝

Սննդի արդյունաբերության,

Թեթև արդյունաբերության,

Անտառային արդյունաբերության,

Հողագործության,

Հացահատիկային և անասնաբուծական խորհտնտեսությունների,

Ֆինանսների,

Ներքին առևտրի,

Ներքին գործերի,

Արդարադատության,

Առողջապահության,

Լուսավորության,

Տեղական արդյունաբերության,

Կոմունալ տնտեսության,

Սոցիալական ապահովության,

Մթերումների կոմիտեի լիազոր,

Արվեստների գործերի Վարչության պետ,

Ընդհանուր – միութենական ժողովրդական կոմիսարիատների լիազորներ:

ՀՈԴՎԱԾ 51. Վրացական ԽՍՀ կառավարությունը կամ Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական կոմիսարը, վորոնց ուղղված և Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի պատգամավորի հարցումը, պարտավոր են վոչ ավելի, քան յերեք որվա ժամկետում բանավոր կամ գրավոր պատասխան տալ Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդում:

ՀՈԴՎԱԾ 52. Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական կոմիսարները ղեկավարում են Վրացական ԽՍՀ իրավասության մեջ մտնող պետական կառավարման ճյուղերը:

ՀՈԴՎԱԾ 53. Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական կոմիսարները հրատարակում են համապատասխան ժողովրդական կոմիսարիատների իրավասության սահմաններում հրամաններ և հրահանգներ ԽՍՀ Միության և Վրացական ԽՍՀ որենքների, ԽՍՀ Միության ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդի և Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդի վորոշումների ու կարգադրությունների, ԽՍՀ Միության միութենական – հանրապետական ժողովրդական կոմիսարիատների հրամանների ու հրահանգների հիման վրա

և ի կատարումն նրանց, և ստուգում են նրանց կատարումը։

ՀՈԴՎԱԾ 54. Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական կոմիսարիատները լինում են կամ միութենական – հանրապետական կամ հանրապետական։

ՀՈԴՎԱԾ 55. Վրացական ԽՍՀ միութենական – հանրապետական ժողովրդական կոմիսարիատներ հանդիսանում են հետևյալ ժողովրդական կոմիսարիատները՝

Սննդի արդյունաբերության,
Թեթև արդյունաբերության,
Անտառային արդյունաբերության,
Հողագործության,
Հացահատիկային և անասնաբուծական խորհտնտեսությունների,
Ֆինանսների,
Ներքին առևտրի,
Ներքին գործերի,
Արդարադատության,
Առողջապահության։

ՀՈԴՎԱԾ 56. Վրացական ԽՍՀ հանրապետական ժողովրդական կոմիսարիատներ հանդիսանում են հետևյալ ժողովրդական կոմիսարիատները՝

Լուսավորության,
Տեղական արդյունաբերության,
Կոմունալ տնտեսության,
Սոցիալական ապահովության։

ՀՈԴՎԱԾ 57. Վրացական ԽՍՀ մշակութային – հանրապետական ժողովրդական կոմիսարիատները ղեկավարում են Վրացական ԽՍՀ պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղերը, բացառությամբ միայն սահմանափակ թվով ձեռնարկությունների՝ ըստ ԽՍՀ Մոսկվայի Գերագույն Խորհրդի Նախագահության կողմից հաստատված ցուցակի, յենթարկվելով ինչպես Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդին, նույնպես և ԽՍՀ Մոսկվայի համապատասխան մշակութային – հանրապետական ժողովրդական Կոմիսարիատներին։

ՀՈԴՎԱԾ 58. Վրացական ԽՍՀ հանրապետական ժողովրդական Կոմիսարիատները ղեկավարում են պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղերը, յենթարկվելով անմիջականորեն Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդին։

Գլուխ V.

ԱԲԽԱԶԱԿԱՆ ՅԵՎ ԱՋԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 59. Աբխազական և Աջարական Խորհրդային Սոցիալիստական Ինքնավար Հանրապետություններում պետական իշխանության բարձրագույն մարմիններ հանդիսանում են այդ հանրապետությունների Գերագույն Խորհուրդները:

ՀՈԴՎԱԾ 60. Ինքնավար հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ընտրում են հանրապետության քաղաքացիները 4 տարի ժամկետով՝ Ինքնավար հանրապետության Սահմանադրությամբ սահմանված ներկայացուցչության նորմաներով:

ՀՈԴՎԱԾ 61. Ինքնավար հանրապետության Գերագույն Խորհուրդը հանդիսանում է այդ հանրապետության միակ օրենսդրական մարմինը:

ՀՈԴՎԱԾ 62. Ինքնավար հանրապետության Գերագույն Խորհուրդը՝

ա) Վրացական ԽՍՀ Սահմանադրու-

թյան 24-րդ հոդվածի համաձայն, ընդունում է Ինքնավար հանրապետության Սահմանադրությունը և ներկայացնում է այն Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդին՝ ի հաստատություն.

բ) Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի հաստատմանն և ներկայացնում նոր շրջանների ու քաղաքների ստեղծումը, ինչպես նաև սահմանում է նրանց սահմանները.

գ) հաստատում է Ինքնավար հանրապետության ժողովրդա-տնտեսական պլանը և բյուջեն.

դ) պարզեատրում է պատվո դրերով և տալիս է Ինքնավար հանրապետության պատվավոր կոչումներ:

ՀՈԴՎԱԾ 63. Ինքնավար հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է ԽՍԻՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահություն հետևյալ կազմով՝ ԽՍԻՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության նախագահ, նրա տեղակալներ, Նախագահության քարտուղար և ԽՍԻՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության անդամներ:

ՀՈԴՎԱԾ 64. Ինքնավար հանրապետու-

թյան Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը հաշվետու է Ինքնավար հանրապետության Գերագույն Խորհրդին։

ՀՈԴՎԱԾ 65. Ինքնավար հանրապետության Գերագույն Խորհրդի Նախագահության լիազորությունները վորոշվում են ԽՍԻՀ Սահմանադրությամբ։

ՀՈԴՎԱԾ 66. Նիստերը վարելու համար Ինքնավար հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է ԽՍԻՀ Գերագույն Խորհրդի նախագահ և նրա տեղակալները։

ՀՈԴՎԱԾ 67. Ինքնավար հանրապետության Գերագույն Խորհուրդը կազմում է Ինքնավար հանրապետության Կառավարություն — ԽՍԻՀ ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդ։

Գլուխ VI.

ԱԲԽԱԶԱԿԱՆ ՅԵՎ ԱՋԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 68. Աբխազական և Աջարական ԽՍԻՀ պետական իշխանության բարձրա-

գույն գործադիր և կարգադրիչ մարմինը հանդիսանում է ԽՍԻՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը։

ՀՈԴՎԱԾ 69. Ինքնավար հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը պատասխանատու է Ինքնավար հանրապետության Գերագույն Խորհրդի առջև և հաշվետու է նրան, իսկ Ինքնավար հանրապետության Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանների միջև ընկած ժամանակաշրջանում՝ Ինքնավար հանրապետության Գերագույն Խորհրդի Նախագահության առջև, վորին հաշվետու է։

ՀՈԴՎԱԾ 70. ԽՍԻՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը հրատարակում է վորոշումներ ու կարգադրություններ ԽՍՀ Միության, Վրացական ԽՍՀ և Ինքնավար հանրապետության որենքների, ԽՍՀ Միության և Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդների վորոշումների ու կարգադրությունների հիման վրա և ի կատարումն նրանց ու ստուգում է նրանց կատարումը։

ՀՈԴՎԱԾ 71. ԽՍԻՀ Ժողովրդական Կո-

միսարների Խորհուրդն իրավունք ունի բեկանել ԽՍԻՀ Ժողովրդական Կոմիսարների հրամանները ու հրահանգները, աշխատավորների պատգամավորների շրջանային ու քաղաքային Խորհուրդների գործադիր կոմիտեների վորոշումները ու կարգադրությունները ԽՍԻՀ տերիտորիայում, ինչպես նաև կասեցնել աշխատավորների պատգամավորների շրջանային ու քաղաքային Խորհուրդների վորոշումները ու կարգադրությունները։

ՀՈԴՎԱԾ 72. Ինքնավար հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը կազմվում է Ինքնավար հանրապետության Գերագույն Խորհրդի կողմից հետևյալ կազմով՝

Ինքնավար հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի նախագահ.

Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի նախագահի տեղակալներ.

Պետական պլանային հանձնաժողովի նախագահ.

Ժողովրդական կոմիսարներ՝

Հողագործության,

Ֆինանսների,
Ներքին առևտրի,
Ներքին գործերի,
Արդարադատության,
Առողջապահության,
Լուսավորության,
Տեղական արդյունաբերության,
Կոմունալ տնտեսության,
Սոցիալական ապահովագրության,
Ճանապարհային վարչության պետ,
Մթերումների կոմիտեի լիազոր,
Արվեստների գործերի Վարչության պետ,
յուվ, բացի դրանից, հանրապետության տնտեսության առանձնահատկություններին համապատասխան, Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի հաստատումով— ժողովրդական կոմիսարներ՝
Սննդի արդյունաբերության,
Թեթև արդյունաբերության,
Անտառային արդյունաբերության։

ՀՈԴՎԱԾ 73. Ինքնավար հանրապետության ժողովրդական կոմիսարները ղեկավարում են Ինքնավար հանրապետության իրավասության մեջ մտնող պետական կա-

ռավարման ճյուղերը, համաձայն Վրացական ԽՍՀ և ԽՍԻՀ Սահմանադրությունների։

ՀՈԴՎԱԾ 74. Ինքնավար հանրապետության ժողովրդական կոմիսարները հրատարակում են համապատասխան ժողովրդական կոմիսարիատների իրավասության սահմաններում հրամաններ յեվ հրահանգներ ԽՍՀ Միության, Վրացական ԽՍՀ և ԽՍԻՀ որենքների, ԽՍՀ Միության, Վրացական ԽՍՀ և ԽՍԻՀ ժողովրդական կոմիսարների Խորհուրդների որոշումների ու կարգադրությունների, Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական կոմիսարների հրամանների ու հրահանգների հիման վրա և ի կատարումն նրանց։

ՀՈԴՎԱԾ 75. Ինքնավար հանրապետության ժողովրդական կոմիսարիատները ղեկավարում են պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղերը, յենթարկվելով ինչպես ԽՍԻՀ ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդին, նույնպես և Վրացական ԽՍՀ համապատասխան ժողովրդական կոմիսարիատներին։

Գլուխ VII.

ՀԱՐԱՎ-ՈՍԵԹԻԱՅԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐ ՄԱՐԶԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 76. Հարավ-Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի պետական իշխանության մարմին հանդիսանում է Հարավ-Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդը։

ՀՈԴՎԱԾ 77. Հարավ-Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդն ընտրում են Հարավ-Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի քաղաքացիները յուրաքանչյուր տարի ժամանակով, 2·500 բնակչությանը մի պատգամավոր նորմայով։

ՀՈԴՎԱԾ 78. Հարավ-Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդը ղեկավարում է իրեն յենթակա կառավարման մարմինների գործունեությունը, ապահովում է պետական կարգի պահպանությունը, որենքների պահպանումը և քաղաքացիների իրավունքների պահպանումը, ղեկավարում է

տեղական տնտեսական ու կուլտուրական շինարարությունը, հաստատում է մարզային բյուջեն և մարզային ժողովրդա-տնտեսական պլանը։

ՀՈԴՎԱԾ 79. Հարավ-Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդն ընդունում է վորոշումներ և տալիս է կարգադրություններ ԽՍՀ Միության և Վրացական ԽՍՀ որենքներով նրան ընձեռված իրավունքների սահմանում։

ՀՈԴՎԱԾ 80. Հարավ-Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի գործադիր և կարգադրիչ մարմինը հանդիսանում է Հարավ-Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի գործադիր կոմիտեն, վորն ընտրվում է Հարավ - Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի կողմից՝ կազմված նախագահից, նախագահի յերկու տեղակալից, քարտուղարից և 7 անդամից։

ՀՈԴՎԱԾ 81. Պետական կառավարման առանձին ճյուղերի ղեկավարության հա-

մաբ Հարավ-Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի գործադիր կոմիտեն կազմում և ներքոհիշյալ բաժինները.

հողային,

ֆինանսային,

ներքին առևտրի,

առողջապահության,

ժողովրդական կրթության,

տեղական արդյունաբերության,

կոմունալ տնտեսության,

անտառային տնտեսության,

սոցիալական ապահովության,

ճանապարհային,

ընդհանուր,

արվեստների գործերի,

պլանային հանձնաժողով,

կադրերի սեկտոր՝ գործկոմի նախագահին կից,

յեվ, բացի դրանից, Հարավ - Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի գործադիր կոմիտեյին կից կան՝

Ներքին գործերի ժողովրդական Կոմիսարիատի Վարչություն,

Մթերումների Կոմիտեի լիազոր։

ՀՈԴՎԱԾ 82. Հարավ-Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի բաժիններն ու վարչություններն իրենց գործունեության մեջ յենթարկվում են ինչպես Հարավ-Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդին և նրա գործադիր կոմիտեին, այնպես և Վրացական ԽՍՀ համապատասխան ժողովրդական կոմիսարիատներին։

ՀՈԴՎԱԾ 83. Հարավ-Ոսեթիայի Ինքնավար մարզի պետական իշխանության շրջանային, քաղաքային և գյուղական մարմինները կազմվում են Ներկա Սահմանադրության 8-րդ գլխի հիման վրա։

Գլուխ VIII.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 84. Հարավային – Ոսեթիայի Ինքնավար մարզում և Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության շրջաններում, քաղաքներում, ավաններում և

գյուղերում պետական իշխանության մարմիններ են հանդիսանում աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդները։

ՀՈԴՎԱԾ 85. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային, քաղաքային, խոշոր քաղաքներում շրջանային, ավանային և գյուղական խորհուրդներն ընտրվում են համապատասխան շրջանի, քաղաքի, ավանի, գյուղի աշխատավորների կողմից յերկու տարի ժամանակով։

ՀՈԴՎԱԾ 86. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային խորհուրդներն ընտրվում են 300 բնակչությանը մի պատգամավոր նորմայով։

ՀՈԴՎԱԾ 87. Աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային խորհուրդներն ընտրվում են հետևյալ նորմայով՝ փոքր քաղաքում՝ 200 բնակչությանը մի պատգամավոր, Ֆուրթայիսի քաղաքում — 400 բնակչությանը մի պատգամավոր, Թբիլիսի քաղաքում—700 բնակչությանը մի պատգամավոր, մնացած քաղաքներում՝ ա) մինչև 10·000 բնակչությամբ՝ 100 հոգուն մի պատգամավոր, բ) ավելի քան 10·000

բնակչությամբ՝ 150 հոգուն մի պատգամավոր։

ՀՈԴՎԱԾ 88. Աշխատավորների պատգամավորների ավանային ու գյուղական Խորհուրդներն ընտրվում են՝ նայած ավանային և գյուղական Խորհրդի գործունեության շրջանի չափերին—վոչ պակաս, քան 50, և վոչ ավելի, քան 150 բնակչությունից—մեկ պատգամավոր։

Աշխատավորների պատգամավորների ավանային ու գյուղական Խորհուրդների համար ընտրական նորմաները սահմանվում են «Վրացական ԽՍՀ աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների ընտրությունների կանոնադրությամբ», ներկա հոդվածում մատնանշված ընտրական նորմաների սահմաններում։

ՀՈԴՎԱԾ 89. Աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդները (շրջանի, քաղաքի, գյուղի) ղեկավարում են կուլտուրա-քաղաքական և տնտեսական շինարարությունն իրենց տերիտորիայում, սահմանում են տեղական բյուջեն, ղեկավարում են իրենց յենթակա կառավարման մարմինների գործունեությունը, ապահովում

են պետական կարգի պահպանումը, աջակցում են յերկրի պաշտպանունակության ուժեղացմանը, ապահովում են որենքների պահպանումը և քաղաքացիների իրավունքների պահպանումը։

ՀՈԴՎԱԾ 90. Աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդներն ընդունում են վորոշումներ և անում են կարգադրություններ ԽՍՀ Միության, Վրացական ԽՍՀ և Ինքնավար հանրապետության որենքներով նրանց ընձեռած որենքների սահմաններում։

ՀՈԴՎԱԾ 91. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային Խորհուրդների նստաշրջանները հրավիրվում են նրանց գործադիր կոմիտեների կողմից վոչ ուշ, քան տարեկան վեց անգամ։

ՀՈԴՎԱԾ 92. Աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային, ավանային յեվ գյուղական Խորհուրդների նստաշրջանները հրավիրում են նրանց գործադիր մարմինները վոչ պակաս, քան ամսական մեկ անգամ։

ՀՈԴՎԱԾ 93. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային, քաղաքային, ավա-

նային և գյուղական Խորհուրդների գործադիր ու կարգադրիչ մարմիններ հանդիսանում են նրանց ընտրած գործադիր կոմիտեները՝ բաղկացած նախագահից, նրա տեղակալներից, քարտուղարից և անդամներից։

ՀՈԴՎԱԾ 94. Աշխատավորների պատգամավորների վոչ ավելի, քան 500 բնակչության միավորում ավանային ու գյուղական Խորհուրդների գործադիր ու կարգադրիչ մարմիններ հանդիսանում են այդ Խորհուրդների կողմից ընտրվող նախագահը, նրա տեղակալը և քարտուղարը։

ՀՈԴՎԱԾ 95. Աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների (շրջանի, քաղաքի, գյուղի) գործադիր կոմիտեներն իրականացնում են կուլտուր-քաղաքական և տնտեսական շինարարության ղեկավարությունն իրենց տերիտորիայում՝ աշխատավորների պատգամավորների համապատասխան Խորհուրդների և վերադաս պետական մարմինների վորոշումների հիման վրա։

ՀՈԴՎԱԾ 96. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային ու քաղաքային

Խորհուրդներն իրենց նստաշրջանի ժամանակ ընտրում են նախագահ և քարտուղար՝ նստաշրջանի նիստերը վարելու համար։

ՀՈԴՎԱԾ 97. Գյուղական Խորհրդի նախագահը հրավիրում է գյուղական Խորհուրդը և վարում նրա նիստերը։

ՀՈԴՎԱԾ 98. Աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների գործադիր մարմիններն անմիջականորեն հաշվետու են ինչպես իրենց ընտրող աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդին, նույնպես և աշխատավորների պատգամավորների վերադաս Խորհրդի գործադիր մարմնին։

ՀՈԴՎԱԾ 99. Աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների վերադաս գործադիր կոմիտեներն իրավունք ունեն բեկանել ստորադաս գործադիր կոմիտեների վորոշումներն ու կարգադրությունները և կասեցնել աշխատավորների պատգամավորների ստորադաս Խորհուրդների վորոշումներն ու կարգադրությունները։

ՀՈԴՎԱԾ 100. Աշխատավորների պատգամավորների վերադաս Խորհուրդներն իրավունք ունեն բեկանել աշխատավորների պատգամավորների ստորադաս Խորհուրդ-

ների և նրանց գործադիր կոմիտեների վորոշումներն ու կարգադրությունները։

ՀՈԴՎԱԾ 101. Պետական կառավարման առանձին ճյուղերի անմիջական ղեկավարության համար աշխատավորների պատգամավորների շրջանային ու քաղաքային խորհուրդները կազմում են գործադիր կոմիտեների բաժիններ։

ՀՈԴՎԱԾ 102. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային խորհուրդները կազմում են գործադիր կոմիտեների հետևյալ բաժինները.

հողային,
ժողովրդական կրթության,
ֆինանսական,
ներքին առևտրի,
առողջապահության,
սոցիալական ապահովության,
ընդհանուր,
ճանապարհային,
պլանային հանձնաժողով,
կադրերի սեկտոր՝ գործկոմի նախագահին կից,

և, բացի դրանից, շրջանի տնտեսության առանձնահատկություններին համապա-

տասխան, Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի, ինքնավար հանրապետությունների Գերագույն Խորհուրդների և ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի հաստատումով աշխատավորների պատգամավորների շրջանային Խորհուրդները կազմում են կոմունալ տնտեսական արդյունաբերության բաժիններ։

ՀՈԴՎԱԾ 103. Շրջանի պայմաններին համապատասխան, ԽՍՀ Միության և Վրացական ԽՍՀ օրենքների հիման վրա, Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի, ինքնավար հանրապետությունների Գերագույն Խորհուրդների և ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի հաստատումով, Ներքին գործերի ժողովրդական Կոմիսարիատն աշխատավորների պատգամավորների շրջանային Խորհուրդներին կից ստեղծում է իր վարչությունները։

ՀՈԴՎԱԾ 104. Աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային Խորհուրդներն ստեղծում են գործադիր կոմիտեների հետևյալ բաժինները.

Ֆինանսական,

կոմունալ տնտեսության,
ներքին առևտրի,
առողջապահության,
ժողովրդական կրթության,
սոցիալական ապահովության,
ընդհանուր,
պլանային հանձնաժողով,
կազրերի սեկտոր՝ գործկոմի նախագահին կից, և, բացի դրանից, քաղաքի արդյունաբերության, նրա քաղաքային ու մերձքաղաքային տնտեսության առանձնահատկություններին համապատասխան՝
տեղական արդյունաբերության,
հողային։

ՀՈԴՎԱԾ 105. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային Խորհուրդների բաժիններն իրենց գործունեության մեջ յենթարկվում են աշխատավորների պատգամավորների շրջանային Խորհրդին և նրա գործադիր կոմիտեին, ինչպես նաև Վրացական ԽՍՀ համապատասխան ժողովրդական կոմիսարիատին, իսկ Ինքնավար հանրապետություններում և Ինքնավար մարզում՝ Ինքնավար մարզի համապատասխան ժողովրդական կոմիսարիատին կամ Ինք-

նավար մարզի գործադիր կոմիտեյի համապատասխան բաժնին։

ՀՈԴՎԱԾ 106. Աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային խորհուրդների բաժիններն իրենց գործունեության մեջ յենթարկվում են ինչպես աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային խորհրդին և նրա գործադիր կոմիտեյին, նույնպես և աշխատավորների պատգամավորների շրջանային խորհրդի համապատասխան բաժնին, նաև Վրացական ԽՍՀ համապատասխան ժողովրդական կոմիսարիատին, իսկ ինքնավար հանրապետություններում յել ինքնավար մարզում՝ ինքնավար հանրապետության համապատասխան ժողովրդական կոմիսարիատին կամ ինքնավար մարզի գործադիր կոմիտեյի համապատասխան բաժնին։

ՀՈԴՎԱԾ 107. Թբիլիսի և Փոթի քաղաքների աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդների բաժիններն իրենց գործունեության մեջ յենթարկվում են ինչպես աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային խորհրդին և նրա գործադիր կոմիտեյին, նույնպես և Վրացական ԽՍՀ

համապատասխան Ժողովրդական Կոմիսարիատին։

ՀՈԴՎԱԾ 108. Սուխումի քաղաքի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի բաժիններն իրենց գործունեության մեջ յենթարկվում են ինչպես աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային Խորհրդին և նրա գործադիր կոմիտեին, նույնպես և Աբխազական ԽՍԻՀ համապատասխան Ժողովրդական Կոմիսարիատին։

ՀՈԴՎԱԾ 109. Բաթումի քաղաքի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի բաժիններն իրենց գործունեության մեջ յենթարկվում են ինչպես աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային Խորհրդին և նրա գործադիր կոմիտեին, նույնպես և Աջարական ԽՍԻՀ համապատասխան Ժողովրդական Կոմիսարիատին։

ՀՈԴՎԱԾ 110. Ստալինիր քաղաքի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի բաժիններն իրենց գործունեության մեջ յենթարկվում են ինչպես աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային Խորհրդին և նրա գործադիր կոմիտեին, նույնպես և Հարավ-Ոսեթիայի Ինքնավար

մարդի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի գործադիր կոմիտեի համապատասխան բաժնին։

ՀՈԴՎԱԾ 111. Աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի լիազորությունները լրանալուց հետո նրանց գործադիր ու կարգադրիչ մարմինները պահում են իրենց լիազորությունները մինչև նորընտիր Խորհուրդների կողմից նոր գործադիր և կարգադրիչ մարմինների ստեղծումը։

Գլուխ IX.

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆ

ՀՈԴՎԱԾ 112. Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության պետական բյուջեն կազմում և Վրացական ԽՍՀ ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը և ներկայացնում այն Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդին՝ ի հաստատություն։

ՀՈԴՎԱԾ 113. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրում և բյուջետային

հանձնաժողով, վորը ղեկուցում և Գերագույն Խորհրդին իր յեզրակացությունը Վրացական ԽՍՀ պետական բյուջեյի վերաբերյալ։

ՀՈԴՎԱԾ 114. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի կողմից հաստատված Վրացական ԽՍՀ պետական բյուջեն հրապարակվում և ի գիտություն բոլորի։

ՀՈԴՎԱԾ 115. Վրացական ԽՍՀ պետական բյուջեյի կատարման վերաբերյալ հաշվետվությունը հաստատվում և Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի կողմից և հրապարակվում և ի գիտություն բոլորի։

ՀՈԴՎԱԾ 116. Աբխազական և Աջարական Ինքնավար հանրապետությունների, Հարավ-Օսեթիայի Ինքնավար մարզի բյուջեների և շրջանային, քաղաքային, ավանային ու գյուղական Խորհուրդների տեղական բյուջեների մեջ ներառվում են տեղական տնտեսությունից ստացվող յեկամուտները, նրանց տերրիտորիայում ստացվող պետական յեկամուտներից յեղած հատկացումները, ինչպես նաև ստացում-

ները տեղական հարկերից ու դանձումներից՝ ԽՍՀ Միության և Վրացական ԽՍՀ որենադրությամբ սահմանված չափերով։

Գլուխ X.

ԴԱՏԱՐԱՆ ՅԵՎ ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈԴՎԱԾ 117. Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության մեջ արդարադատությունն իրականացվում է Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Դատարանի, Աբխազական և Աջարական Ինքնավար Հանրապետությունների Գերագույն դատարանների, Հարավ-Օսեթիայի Ինքնավար մարզի դատարանի, ԽՍՀ Միության Գերագույն Խորհրդի վորոշմամբ ստեղծվող հատուկ դատարանների, ժողովրդական դատարանների միջոցով։

ՀՈԴՎԱԾ 118. Գործերի քննությունը բոլոր դատարաններում կատարվում է ժողովրդական ատենակալների մասնակցությամբ, բացի որենքով հատկապես նախատեսված դեպքերից։

ՀՈԴՎԱԾ 119. Վրացական ԽՍՀ Գերա-

զուն Դատարանը հանդիսանում է Վրացական ԽՍՀ բարձրագույն դատական մարմինը։ Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Դատարանի վրա դրվում է Վրացական ԽՍՀ, Աբխազական և Աջարական Ինքնավար հանրապետությունների և Հարավ-Օսեթիայի Ինքնավար մարզի բոլոր դատարանական մարմինների դատական գործունեության հսկողությունը։

ՀՈԴՎԱԾ 120. Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Դատարանն ընտրվում է Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի կողմից հինգ տարի ժամանակով։

ՀՈԴՎԱԾ 121. Ինքնավար հանրապետությունների Գերագույն դատարաններն ընտրվում են Ինքնավար հանրապետությունների Գերագույն Խորհուրդների կողմից հինգ տարի ժամանակով։

ՀՈԴՎԱԾ 122. Հարավ-Օսեթիայի Ինքնավար մարզի դատարանն ընտրվում է Հարավ-Օսեթիայի Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի կողմից հինգ տարի ժամանակով։

ՀՈԴՎԱԾ 123. Ժողովրդական դատարաններն ընտրում են շրջանի քաղաքացի-

ները՝ ընդհանուր, ուղղակի և հավասար ընտրական իրավունքի հիման վրա, դաղտնի քվեարկությամբ, յերեք տարի ժամանակով։

ՀՈԴՎԱԾ 124. Վրացական ԽՍՀ տերիտորիայում դատավարությունը կատարվում է վրացական լեզվով կամ Ինքնավար հանրապետության, կամ Ինքնավար մարզի լեզվով, այդ լեզվին չտիրապետող անձանց համար ապահովելով լիակատար ծանոթացում գործի նյութերին թարգմանի միջոցով, ինչպես նաև դատարանում մայրենի լեզվով հանդես գալու իրավունքը։

ՀՈԴՎԱԾ 125. Գործերի քննությունը Վրացական ԽՍՀ բոլոր դատարաններում, վոր չափով որենքը բացառություններ չի նախատեսել, կատարվում է դռնբաց, ապահովելով մեղադրյալի պաշտպանության իրավունքը։

ՀՈԴՎԱԾ 126. Դատավորները անկախ են և յենթարկվում են միայն որենքին։

ՀՈԴՎԱԾ 127. Բոլոր ժողովրդական կոմիսարիատների և նրանց դերատեսչությանը յենթակա հիմնարկությունների,

ինչպես և առանձին պաշտոնատար անձանց, ինչպես նաև Վրացական ԽՍՀ տերիտորիայում քաղաքացիների կողմից օրենքները ճշգրիտ կերպով կատարելու բարձրագույն հսկողությունն իրականացվում է ինչպես անմիջականորեն ԽՍՀ Միության Դատախազության կողմից, նույնպես և Վրացական ԽՍՀ Դատախազի միջոցով։

ՀՈԴՎԱԾ 128. Վրացական ԽՍՀ, ինքնավար հանրապետությունների և ինքնավար մարզի դատախազները նշանակվում են ԽՍՀ Միության Դատախազի կողմից հինգ տարի ժամանակով։

ՀՈԴՎԱԾ 129. Շրջանային և քաղաքային դատախազները նշանակվում են Վրացական ԽՍՀ Դատախազի կողմից՝ ԽՍՀ Միության Դատախազի հաստատությամբ՝ հինգ տարի ժամանակով։

ՀՈԴՎԱԾ 130. Դատախազության մարմիններն իրենց ֆունկցիաներն իրագործում են անկախ տեղական վարչական մարմնից, յենթարկվելով միմիայն ԽՍՀ Միության Դատախազին։

Գլուխ XI.

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ՅԵՎ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 131. Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության քաղաքացիներն ունեն աշխատանքի իրավունք, այսինքն՝ յերաշխավորված աշխատանք ստանալու իրավունք, իրենց աշխատանքի քանակի ու վորակի համապատասխան վարձատրության համար։

Աշխատանքի իրավունքն ապահովվում է ժողովրդական տնտեսության սոցիալիստական կազմակերպումով, խորհրդային հասարակության արտադրողական ուժերի անշեղ աճումով, տնտեսական ճգնաժամերի հնարավորության վերացումով և գործազրկության լուծարքով։

ՀՈԴՎԱԾ 132. Վրացական ԽՍՀ քաղաքացիներն ունեն հանգստի իրավունք։

Հանգստի իրավունքն ապահովվում է աշխատանքային որվա կրճատումով բանվորների ճնշող մեծամասնության համար մինչև յոթ ժամ, բանվորների ու ծառա-

յողների համար սահմանելով ամենամյա արձակուրդներ աշխատավարձի պահպանումով, տրամադրելով սանատորիաների, հանգստյան տների, ակումբների լայն ցանց աշխատավորներին սպասարկելու համար։

ՀՈԴՎԱԾ 133. Վրացական ԽՍՀ քաղաքացիներն ունեն նյութական ապահովության իրավունք ծերության, ինչպես և հիվանդության և աշխատունակությունը կորցնելու դեպքում։

Այդ իրավունքն ապահովվում է բանվորների ու ծառայողների՝ պետության հաշվին կատարվող սոցիալական ապահովագրության լայն ծավալմամբ, աշխատավորներին ձրի բժշկական ոգնություն ցուցաբերով, աշխատավորներին ոգտագործման համար կուրորտների լայն ցանց տրամադրելով։

ՀՈԴՎԱԾ 134. Վրացական ԽՍՀ քաղաքացիները կրթության իրավունք ունեն։

Այդ իրավունքն ապահովվում է ընդհանուր պարտադիր տարրական կրթությամբ, ձրի կրթությամբ, ներառյալ բարձրագույն կրթությունը, պետական թոշակների սիս-

անմոռ բարձրագույն դպրոցի ուսանողների հնչող մեծամասնության համար, մայրենի լեզվի ուսուցումով դպրոցներում, աշխատավորների ձրի արտադրական, տեխնիկական և ագրոնոմիական ուսուցման կազմակերպումով գործարաններում, խորհրդատեսություններում, մեքենատրակտորային կայաններում յեվ կոլտնտեսություններում:

ՀՈԴՎԱԾ 135. Վրացական ՍՍՀ մեջ կնոջը տրվում են տղամարդուն հավասար իրավունքներ տնտեսական, պետական, կուլտուրական և հասարակական – քաղաքական կյանքի բոլոր ասպարեզներում:

Կանանց այդ իրավունքների իրագործման հնարավորությունն ապահովվում է՝ տալով կնոջը տղամարդուն հավասար իրավունքներ աշխատանքի, աշխատավարձի, հանգստի, սոցիալական ապահովագրության և կրթության նկատմամբ, մոր և մանկան շահերի պետական պահպանությամբ, հղիության դեպքում տալով կնոջին արձակուրդ, պահպանելով աշխատավարձը, ծննդատների, մանկական մսուրների և մանկապարտեզների լայն ցանցով:

ՀՈԴՎԱԾ 136. Վրացական ԽՍՀ քաղաքացիների իրավահավասարությունը՝ անկախ նրանց ազգությունից և ռասայից, տնտեսական, պետական, կուլտուրական և հասարակական – քաղաքական կյանքի բոլոր ասպարեզներում՝ անխախտ օրենք է հանդիսանում։

Իրավունքների վորևե ուղղակի կամ անուղղակի սահմանափակում և, ընդհակառակը, քաղաքացիների ուղղակի կամ անուղղակի առավելությունների սահմանում ըստ նրանց ռասայական և ազգային պատկանելության, հավասարապես և ռասայական կամ ազգային բացառիկության, կամ ատելության ու արհամարհանքի ամեն մի քարոզ պատժվում են օրենքով։

ՀՈԴՎԱԾ 137. Քաղաքացիների համար խղճի ազատությունն ապահովելու նպատակով Վրացական ԽՍՀ-ում եկեղեցին բաժանված է պետությունից և դպրոցը՝ եկեղեցուց։ Կրոնական պաշտամունքների կատարման ազատությունը և հակակրոնական պրոպագանդի ազատությունը ճանաչվում է բոլոր քաղաքացիների համար։

ՀՈԴՎԱԾ 138. Աշխատավորների շահե-

ին համապատասխան և սոցիալիստական կարգն ամրացնելու նպատակով Վրացական ԽՍՀ քաղաքացիների համար որոնքը յերաշխավորում է՝

ա) խոսքի ազատություն,

բ) մամուլի ազատություն,

գ) ժողովների և միտինգների ազատություն,

դ) փողոցային յերթերի և ցույցերի ազատություն։

Քաղաքացիների այդ իրավունքներն ապահովվում են՝ աշխատավորներին և նրանց կազմակերպություններին տրամադրելով տպարաններ, թղթի պաշարներ, հասարակական շենքեր, փողոցներ, կապի միջոցներ և նյութական այլ պայմաններ, որոնք անհրաժեշտ են դրանց իրականացման համար։

ՀՈԴՎԱԾ 139. Աշխատավորների շահերին համապատասխան և ժողովրդական մասսաների կազմակերպչական ինքնագործունեությունն ու քաղաքական ակտիվությունը զարգացնելու նպատակով ապահովվում է Վրացական ԽՍՀ քաղաքացիների իրավունքը՝ միավորվելու հասարա-

գական կազմակերպությունների մեջ՝ արհեստակցական միություններ, կոոպերատիվ միավորումներ, յերիտասարդության կազմակերպություններ, սպորտային և պաշտպանողական կազմակերպություններ, կուլտուրական, տեխնիկական ու դիտական ընկերություններ, իսկ բանվոր դասակարգի շարքերից ու աշխատավորների մյուս խավերից ամենից ավելի ակտիվ ու գիտակից քաղաքացիները համախմբվում են Համամիութենական Կոմունիստական (բոլշևիկների) կուսակցության մեջ, վորն աշխատավորների առաջավոր ջոկատն է՝ սոցիալիստական հասարակարգն ամրացնելու ու զարգացնելու համար ներքանց մղած պայքարում և աշխատավորների բոլոր, ինչպես հասարակական, այնպես և պետական կազմակերպությունների ղեկավար կորիզն և ներկայացնում։

ՀՈԴՎԱԾ 140. Վրացական ԽՍՀ քաղաքացիների համար ապահովվում է անձի անձեռնմխելիություն։ Վոչ վոք չի կարող ձերբակալվել այլապես, քան դատարանի վորոշմամբ կամ դատախազի սանկցիայով։

ՀՈԴՎԱԾ 141. Քաղաքացիների բնակարանի անձեռնմխելիությունը և գրագրության գաղտնիքը պահպանվում է օրենքով։

ՀՈԴՎԱԾ 142. Վրացական ԽՍՀ ապաստանի իրավունք և վերապահում ոտարերկրյա քաղաքացիներին, վորոնք հալածվում են աշխատավորների շահերի պաշտպանության, կամ գիտական գործունեության, կամ ազգային-ազատագրական պայքարի համար։

ՀՈԴՎԱԾ 143. Վրացական ԽՍՀ յուրաքանչյուր քաղաքացի պարտավոր է պահպանել Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության Սահմանադրությունը, կատարել օրենքները, պահպանել աշխատանքի կարգապահությունը, ազնվորեն վերաբերվել դեպի հասարակական պարտքը, հարգել սոցիալիստական համակեցության կանոնները։

ՀՈԴՎԱԾ 144. Վրացական ԽՍՀ յուրաքանչյուր քաղաքացի պարտավոր է պահպանել և ամրացնել հասարակական, սոցիալիստական սեփականությունը, վորպես Խորհրդային իրավակարգի սրբազան և

անձեռնմխելի հիմք, վորպես հայրենիքի հարստության և հզորության աղբյուր, վորպես բոլոր աշխատավորների ունեվոր և կուլտուրական կյանքի աղբյուր։

Հասարակական, սոցիալիստական սեփականության վրա ձեռք բարձրացնող անձերը հանդիսանում են ժողովրդի թշնամիներ։

ՀՈԴՎԱԾ 145. Ընդհանուր զինվորական պարտականությունն որենք և հանդիսանում։

Զինվորական ծառայությունը Բոլշևիկյան-Դյուզացիական Կարմիր Բանակում Վրացական ԽՍՀ քաղաքացիների պատվավոր պարտականություն է։

ՀՈԴՎԱԾ 146. Հայրենիքի պաշտպանությունը Վրացական ԽՍՀ յուրաքանչյուր քաղաքացու սրբազան պարտքն է։ Հայրենիքին դավաճանելը՝ յերդմնազանցությունը, թշնամու կողմն անցնելը, պետության ռազմական հզորությանը վնաս հասցնելը, լրտեսությունը — պատժվում են որենքի վողջ խստությամբ, վորպես ամենածանր չարագործություն։

Գլուխ XII.

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՍԻՍՏԵՄԸ

ՀՈԴՎԱԾ 147. Աշխատավորների պատգամավորների բոլոր Խորհուրդների՝ Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի, ինքնավար հանրապետությունների Գերագույն Խորհուրդների, Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների, շրջանային, քաղաքային, ավանային և գյուղական աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների ընտրությունները — կատարվում են ընտրողների ընդհանուր, հավասար և ուղղակի ընտրական իրավունքի հիման վրա գաղտնի քվեարկությամբ։

ՀՈԴՎԱԾ 148. Պատգամավորների ընտրություններն ընդհանուր են. Վրացական ԽՍՀ 18 տարին լրացրած բոլոր քաղաքացիները, անկախ ռասայի և ազգային պատկանելությունից, դավանանքից, կրթական ցենզից, նստակեցությունից, սոցիալական ծագումից, գույքային դրությունից և անցյալ գործունեությունից,

իրավունք ունեն մասնակցելու պատգամավորների ընտրություններին և ընտրվելու, բացառությամբ խելագարների և դատարանով ընտրական իրավունքներից զրկվելու դատապարտված անձերի։

ՀՈԴՎԱԾ 149. Պատգամավորների ընտրությունները հավասար են. ամեն մի քաղաքացի ունի մի ձայն. բոլոր քաղաքացիներն ընտրություններին մասնակցում են հավասար հիմունքներով։

ՀՈԴՎԱԾ 150. Կանայք ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից ոգտվում են տղամարդկանց հետ համահավասար։

ՀՈԴՎԱԾ 151. Կարմիր Բանակի շարքերում գտնվող քաղաքացիները բոլոր քաղաքացիներին համահավասար ոգտվում են ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից։

ՀՈԴՎԱԾ 152. Պատգամավորների ընտրություններն ուղղակի են. ընտրություններն աշխատավորների պատգամավորների բոլոր Խորհուրդներում, սկսած աշխատավորների պատգամավորների գյուղական և քաղաքային Խորհրդից մինչև Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը, քաղաքացիները կատարում են անմիջակա-

նորեն, ուղղակի ընտրությունների միջոցով։

ՀՈԴՎԱԾ 153. Պատգամավորների ընտրությունների ժամանակ քվեարկությունը հանդիսանում է գաղտնի։

ՀՈԴՎԱԾ 154. Ընտրությունների ժամանակ թեկնածուներն առաջադրվում են ըստ ընտրական շրջանների։

Թեկնածուներ առաջադրելու իրավունքն ապահովվում է աշխատավորների հասարակական կազմակերպությունների և ընկերությունների՝ կոմունիստական կուսակցական կազմակերպությունների, պրոֆեսիոնալ միությունների, կոոպերատիվների, յերիտասարդության կազմակերպությունների, կուլտուրական ընկերությունների համար։

ՀՈԴՎԱԾ 155. Յուրաքանչյուր պատգամավոր պարտավոր է ընտրողների առջև հաշիվ տալ իր աշխատանքի և աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի աշխատանքի մասին և կարող է ամեն ժամանակ յետ կանչվել ընտրողների մեծամասնության վորոշմամբ՝ որենքով սահմանված կարգով։

Գլուխ XIII.

ԼԵԶՈՒՆ, ԳԵՐԲԸ, ԴՐՈՇԱԿԸ ՅԵՎ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ

ՀՈԴՎԱԾ 156. Վրացական ԽՍՀ պետական լեզուն հանդիսանում է վրացական լեզուն։

Վրացական ԽՍՀ տերիտորիայում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների համար ապահովվում է մայրենի լեզվի ազատ զարգացման ու գործադրման իրավունքը ինչպես իրենց կուլտուրական, նույնպես և պետական հիմնարկություններում։

ՀՈԴՎԱԾ 157. Որենքները, ինչպես նաև Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության հրամանագրերն ու բացատրությունները, Վրացական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորոշումներն ու կարգադրությունները հրապարակվում են վրացական լեզվով, իսկ ինքնավար հանրապետությունների և ինքնավար մարզի համար՝ վրացական լեզվով

և Ինքնավար հանրապետության կամ Ինքնավար մարզի լեզվով։

ՀՈԴՎԱԾ 158. Որենքները, ինչպես նաև Ինքնավար հանրապետությունների Գերագույն Խորհրդի Նախագահության հրամանագրերն ու բացատրությունները, Ինքնավար հանրապետությունների ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորոշումներն ու կարգադրությունները, Ինքնավար մարզի աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի գործադիր կոմիտեի վորոշումներն ու կարգադրությունները հրապարակվում են Ինքնավար հանրապետության կամ Ինքնավար մարզի լեզվով և վրացական լեզվով։

ՀՈԴՎԱԾ 159. Վրացական ԽՍՀ դերբը բաղկացած է կլոր կարմիր դաշտից, վորի վերին մասում նկարված է հնգաթև լուսավոր աստղ, ճառագայթները վառած վողջ դաշտի վրա, ներքևում՝ ձյունածածկ յերկնագույն լեռնաշղթա, աջ կողմում՝ վոսկեգույն հասկեր և ձախ կողմում՝ վոսկեգույն վաղեր խաղողի ճյութերով։ Հասկերի և վաղերի ծայրերն իրար են միաձուլված լեռնաշղթայի ստորոտում, դաշ-

ռի ստորին մասում։ Մեջտեղի մեծ մասը զբաղում են վոսկեգույն մանդաղի ու մուրճի պատկերները, որոնք հպվում են՝ վերևում լուսավոր աստղին, ներքևում լեռնաշղթայի դաղաթին, իսկ կողքերից՝ հասկերին ու վաղերին։ Դաշտի շուրջը կա մակագրություն յերկու լեզվով՝ վրացերեն և ռուսերեն — «Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք»։ Գերբը շրջափակված է վրացական վոճի որնամենտներով։

ՀՈԴՎԱԾ 160. Վրացական ԽՍՀ դրոշակը բաղկացած է կարմիր գույնի կտավից, նրա ձախ անկյունում, վերևից, քառակուսու մեջ, որի կողմերը հավասար են ամբողջ քաթանի յերկարության մեկ քառորդին, գետեղված է «Վրացական ԽՍՀ» վոսկեգիր մակագրությունը վրացական լեզվով։

ՀՈԴՎԱԾ 161. Վրացական ԽՍՀ մայրաքաղաքը հանդիսանում է Թբիլիսի քաղաքը։

Գլուխ XIV.

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՓՈՓՈԽՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

ՀՈԴՎԱԾ 162. Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության Սահմանադրության փոփոխումը կատարվում է միայն Վրացական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի վճռոշմամբ, ընդունված ձայների վեց պակաս քան 2/3-ի մեծամասնությամբ:

Խորհուրդների Համավրացական Արտակարգ 8-րդ Համագումարի Նախագահություն.

Ռ. Մ. ԱԲՐԱՄՅԱՆ	Ս. Ա. ԳՈԳԼԻԶԵ
Գ. Ա. ԱՐՈՒՏԻՆՈՎ,	Շ. Ն. ԴԱԴԻԱՆԻ
Վ. Մ. ԲԱՔՐԱԶԵ	Վ. Գ. ԴԱՐԱԽՎԵԼԻԶԵ
Լ. Պ. ԲԵՐԻԱ	Վ. Գ. ԴԵԿԱՆՈԶՈՎ,
Ի. Բ. ԲՈԼՔՎԱԶԵ	Ս. Ի. ԶԱՆԱՇԻԱ
Ի. Կ. ԳՎԱՍԱԼԻԱ	Ա. Ի. ԶԱՆԵԼԻԶԵ
Ա. Գ. ԳԵՈՒՐԿՈՎ,	Ի. Պ. ԶԻԶՈՑԵՎ,
Մ. Ա. ԳՈԲԵՋԻԱ	Ն. Ս. ԻԼՑՈՒՇԻՆ

Ա. Մ. ԿԵԿԵԼԻԱ
Մ. Ի. ԿԻԼԱՉԵ
Տ. Ա. ԿՈՐՍԱՎԵԼԻ
Գ. Դ. ԿՈՒՐՈՒԼԱՇՎԻԼԻ
Մ. Կ. ԼԵՎԱՆԴՈՎՍԿԻ
Զ. Դ. ԼՈՐԹՔԻՓԱՆԻԶԵ
Շ. Ս. ՄԱՏԻԿԱՇՎԻԼԻ
Ֆ. Ցե. ՄԱԽԱՐԱՉԵ
Գ. Ա. ՄԳԱԼՈԲԼԻՇՎԻԼԻ
Ա. Ի. ՄԳԵԼԱՉԵ
Ցե. Դ. ՆԱՉԿԵԲԻԱ
Մ. Տ. ՆԻՈՐԱՉԵ
Տ. Գ. ԲՈՍՏՈՄԱՇՎԻԼԻ
Վ. Վ. ՍԱՄԽԱՐԱՉԵ
Գ. Ֆ. ՍՏՈՒՐՈՒԱ
Մ. Ի. ԹՈՑԻԶԵ
Ի. Գ. ՑԵՑԽԼԱՉԵ
Ա. Դ. ԾԻԹԼԻԶԵ
Մ. Ցե. ՉԻԱՈՒՐԵԼԻ
Ռ. Ի. ՉԻԳԻՏԱՇՎԻԼԻ
Դ. Ա. ՃԻՃԻՆԱՉԵ
Գ. Ի. ՉԽԵԻԶԵ

Թբիլիսի
13 փետրվարի 1937 թ.

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ, ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐԻ ՑԵՎ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆՍԿԱՑԻՆՆԵՐԻ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՎՐԱՑԱԿԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ 8-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՖԵԴԵՐԱՏԻՎ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Լսելով ընկ. Գ. Մուսաբեկովի հաղորդումը Անդրկովկասյան Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Խորհրդային Հանրապետության վերացման մասին, Խորհուրդների Համամիութենական Արտակարգ 8-րդ Համագումարը հանգամանքը նշում է, որ Անդրկովկասյան Ֆեդերացիան խաղաց պատմական դեր Անդրկովկասի ժողովուրդների քաղաքական և տնտեսական կյանքում, նա ապահովեց Անդրկովկասի ժողովուրդների միջև հաստատուն աղգային խաղաղության և եղբայրական համագործակցության ամրապնդումը և Վրաստանի, Ադրբեջանի ու Հայաստանի հանրապետությունների սոցիալիստական շինարարության հաղթանակը։

Իմպերիալիստական ինտերվենտների և նրանց վարձկանների, ժողովրդի դավաճանների ու մատնիչների— մենշևիկների, դաշնակների և մուսավաթիստների լծից Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական մեծ հեղափոխությամբ ազատագրված Անդրկովկասի ժողովուրդները, բանվոր դասակարգի մեծ առաջնորդներ Լենինի ու Ստալինի նախաձեռնությամբ, 1922 թվականի մարտի 12-ին ստեղծեցին Անդրկովկասյան Խորհրդային Ֆեդերատիվ Սոցիալիստական Հանրապետությունը նրա համար, որպեսզի համախմբեն իրենց ջանքերը սոցիալիստական հեղափոխության նվաճումները պաշտպանելու, փլուզումները վերացնելու յեվ տնտեսությունը բարձրացնելու, հակահեղափոխական, հակախորհրդային կուսակցությունները վերջնականորեն ջախջախելու յեվ աղդամիջյան խաղաղություն ու սերտ յեղբայրական համագործակցություն ստեղծելու համար։

Անդրկովկասյան Ֆեդերացիան կատարեց իր առջեվ դրված պատմական խնդիրները։

Կոմկուսակցության (բոլշեվիկների) ղեկավարությամբ, Լենինյան-ստալինյան աղ-

դային քաղաքականության դրոշի տակ Խորհրդային Իշխանությունը սոցիալիստական շինարարության հաղթանակներ ձեռք բերեց Անդրկովկասում։ Խորհրդային Իշխանությունը Անդրկովկասի հանրապետություններում ստեղծեց հզոր ինդուստրիա և նրանց դարձրեց առաջավոր ինդուստրիալ ագրարային հանրապետություններ։

Անդրկովկասի գյուղում վերջնականորեն և անվերադարձ հաղթանակեց կոլտնտեսային կարգը։ Հարյուրավոր և հազարավոր կոլտնտեսություններ կոլտնտեսային կյանքի ստալինյան կանոնադրության հիման վրա աճում են ու ամրապնդվում, ապահովելով ունեվոր կյանք կոլտնտեսականների համար։

Զտեսնված բարգավաճման հասավ Անդրկովկասի ժողովուրդների՝ ձեվով ազգային, բովանդակությամբ սոցիալիստական կուլտուրան։

Վերջնականորեն ջախջախված են ժողովրդի թշնամիները — մենշևիկների, մուսավաթիստների և դաշնակների հակահեղափոխական կուսակցությունները։ Վրաս-

տանի, Ադրբեջանի և Հայաստանի ժողովուրդների միջև ամրապնդված են եղբայրական հարաբերությունները, ժողովուրդների ստալինյան անխախտելի բարեկամությունը:

Վրաստանի, Ադրբեջանի և Հայաստանի բանվորները, գյուղացիները և աշխատավոր ինտելիգենցիան, ստեղծելով և ամրապնդելով Անդրկովկասյան Ֆեդերացիան, բուրժուական կարգերում չտեսնված և անհնարին ազգային խաղաղության որդանը, միացյալ ջանքերով ձեռք բերին սոցիալիստական շինարարության այս պատմական հաղթանակները:

Սոցիալիզմի հաղթանակը Անդրկովկասի հանրապետություններում Խորհրդային Մեծ Միության պատմական զարգացման ավյալ ետապում նախապատրաստեց յեվ ստեղծեց անհրաժեշտ պայմաններ Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի վերացման համար:

Անդրկովկասի հանրապետությունները—Վրաստանը, Հայաստանը և Ադրբեջանը—հաղկող սոցիալիստական տնտեսության և կուլտուրայի պայմանների ուժով ներկա-

յումս ունեն տնտեսական և կուլտուրական ամենալայն կապերը վոչ միայն միմյանց միջև, այլ և անմիջականորեն ԽՍՀՄ այլ հանրապետությունների հետ, վորն այդ հանրապետություններից ամեն մեկին Խորհրդային Միության ժողովուրդների յեղբայրական ընտանիքում դրել և նոր դրության մեջ և ստեղծել և անհրաժեշտ պայմաններ, վորպեսզի Անդրկովկասի հանրապետություններն անմիջականորեն մտնեն Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության մեջ:

Ստալինյան նոր Սահմանադրությունը հոկայական հեռանկարներ է բացում Անդրկովկասի հանրապետությունների հետագա զարգացման և ծաղկման համար, նրանց ավելի բարձրացնելով Անդրկովկասի ժողովուրդների անքակտելի յեղբայրական միությունը:

Ցնծելով վերոհիշյալից, Խորհուրդների Համամիութենական Արտակարգ 8-րդ Համագումարը վորոշում է.

ԽՍՀ Միության Սահմանադրության 13-րդ հոդվածին համապատասխան, վորը սահմանում է Ադրբեջանի ԽՍՀ, Վրաստա-

նի ԽՍՀ և Հայաստանի ԽՍՀ անմիջական մուտքը Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության մեջ, անհրաժեշտ համարել Անդրկովկասյան Խորհրդային Ֆեդերատիվ Սոցիալիստական Հանրապետության և նրա դեկավար օրգանների լուծարքը, վորպես իրենց պատմական դերը կատարած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Էջ

1. Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության Սահմանադրությունը (հիմնական օրենքը) հաստատելու մասին . . 2
2. Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության Գերագույն Խորհրդի ընտրություններին մասին 3

Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության Սահմանադրությունը (հիմնական օրենքը)

3. Գլուխ I.
Հասարակական կառուցվածքը 7
4. Գլուխ II
Պետական կառուցվածքը 12
5. Գլուխ III.
Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության պետական իշխանության բարձրագույն մարմինները 20
6. Գլուխ IV.
Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության պետական կառավարման մարմինները 27
7. Գլուխ V.
Աբխազական և Աջարական Խորհրդային Սոցիալիստական Ինքնավար Հանրապետությունների պետական իշխանության բարձրագույն մարմինները 35

8. Գլուխ VI.
Աբխազական և Աջարական Խորհրդային Սոցիալիստական Ինքնավար Հանրապետությունների պետական կառավարման մարմինները 37
9. Գլուխ VII.
Հարավ-Օսեթիայի Ինքնավար Մարզի պետական իշխանության մարմինները 42
10. Գլուխ VIII.
Պետական իշխանության տեղական մարմինները 45
11. Գլուխ IX.
Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության բյուջեն 56
12. Գլուխ X.
Դատարան և դատախազություն 58
13. Գլուխ XI.
Քաղաքացիների հիմնական իրավունքները և պարտականությունները 62
14. Գլուխ XII.
Ընտրական սիստեմը 70
15. Գլուխ XIII.
Լեզուն, գերբը, դրոշակը և մայրաքաղաքը . 73
16. Գլուխ XIV.
Սահմանադրության փոփոխման կարգը . . . 76
17 Անդրկովկասյան Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Խորհրդային Հանրապետության վերացման մասին 79

ՀՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԱԿԱԴԵՄԻԱ

Պատասխանատու խմբագիր՝ Ա.Ս. Մարգարյան
Տեխ. խմբագիր՝ } Ս. Դովլաթյան
Սրբագրիչ՝ }

Հանձնված է արտադրության
19 փետրվարի՝ 1933 թ.
Ստորագրված է տպագրելու
21 փետրվարի՝ 1937 թ.
Կուսհրատի № 11
Պատվեր № 637
Գլավլիտ № 19602
Տիրաժ 25.000
Գրքի չափը 4×6½
Թղթի չափը 62×94
Լույս է ընծայվել
22 փետրվարի՝ 1937 թ.

Վր. Կ(ք) Կ Կենտկոմի «Զարյա Վոստոկա» հրատար. կոմբինատ. տպարան. Թբիլիսի, Ռուսթավելի, № 36.

ԳԱԱ Հիմնարար գիտ. գրադ.
FL0045279

[304.]
ԳԱԱ
50
ԿՈՊԵԿ

А 1/8718

КОНСТИТУЦИЯ

(Основной Закон)

ГРУЗИНСКОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

(На армянском языке)

Партиздат ЦК КП (б) Грузии
Тбилиси 1937